

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בלק

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beehaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בלק

אמונה

וחסרונן להחיות בהם נפש - תכלית ה'חסרונות' להחיות נפש..... ד

גדר וקדושה

אשר יעשה באחרית הימים - נסיונות הדור האחרון..... ו

וקרא לך גודר גדר - שכר המוסיף גדרים והמתרחק מן העבירה..... י

כי עצום הוא - חשיבות העבודה בדור אחרון וחביבותה הגדולה אצל השי"ת..... יג

שבת קודש

כי ברוך הוא - שבת מקור הברכה..... טו

בין אדם לחברו

למה הכיתני - זהירות ממחלוקת ולשון הרע..... טז

תלמידיו של אברהם אבינו - עין טובה, אהבת ישראל וזהירות בכבודם..... יז

ספה"ק בת עין

אך נראה, דהנה כתיב (קהלת יב ג) 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם', כי תכלית הבריאה היה רק בשביל היראה, כמ"ש (שם ג ד) 'והאלוקים עשה שייראו מלפניו', ואמרו חז"ל (ברכות י:): שכל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, כי הבורא ברוך הוא מסר התנהגות העולם בחי' חסד ורחמים אל היראה - שמי שיש לו יראה אמיתית בשלמות הוא מושל ביראת אלוקים (והוא יכול להביא על העולם הנהגת חסד ורחמים), וכמ"ש חז"ל (מו"ק טז:): על פסוק (שמואל ב כג ג) 'צדיק מושל ביראת אלוקים' - מי מושל בי צדיק, שהקב"ה גוזר וצדיק מבטל.

או יאמר כי הבורא ברוך הוא נקרא כ"ל, כי הוא מקור כל הנבראים, וחיות של כל הנבראים, כמ"ש (נחמיה ט ו) 'ואתה מחיה את כולם'. וכמו שמסרו לנו אנשי כנסת הגדולה 'על חיינו המסורים בידך'.

וזה פירוש הפסוק (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, שמי שיש לו יראה אמיתית יש לו ממשלה בכל (כביכול מושל כל הקב"ה), ומשפיעים שפע חיים וברכה לעולם, כמ"ש (תהלים קלג ג) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ועפ"י בחי' 'יראה' נקראת אבן שתיה, שממנה הושתת העולם (יומא נד:): שהוא נקודה של עולם, וירושלים וארץ ישראל סמוך לה כי שם הוא משכן היראה, וזהו מאמר הגמרא (כתובות קי:): כל הדר בארץ ישראל וכו'.

(בת עין, פרשת בלק בדיבור הראשון)

פרשת בלק

ומשם הגיע לכל המידות הרעות. ומסיים, וזה מה שהראה להן הקב"ה, שלא טוב בשבילן נביאים, הנה אתם רציתם שיהיה לכם נביא, הנה ראו נא מה גרמה לו אותה 'מעלה', שאדרבה, דייקא בגין כך ירד מטה מטה עד לדיוטא התחתונה ועד שפרץ גדר העולם, ומכאן תלמדו להבין, שמה שלא העמדתי בקרבכם נביאים אין זה אלא לטובתכם השלימה.

ומכאן נלמד לנו בני ישראל - כל אחד באשר הוא, שלא להתלונן ולהתאונן בכל מחסור שהוא, הן כאשר חסר לו איזה דבר מצרכי העולם, בבני חיי ומווני וכיו"ב, כי הקב"ה הוא היודע כל תעלומות, והוא יודע שאותו דבר אינו 'לטובתכם', אדרבה דייקא החסרון הוא הטוב לכם בגוף ובנפש למלא את התפקיד המיועד לכם בעולמכם". וכאשר יאמין בזאת שוב לא יתלונן

וחסרונן להחיות בהם נפש - תכלית ה'חסרונות' להחיות נפש בפרשתן (כב ה), 'וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור' וגו', וברש"י, 'ואם תאמר מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם'. הקשה הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל (שעמא דקרא), שעדיין יש פתחון פה לאומות, כי בידם למעון ולומר, מה תועלת יש בכך שהשרה הקב"ה שכינתו על שפל אישים משוקץ ומתועב כבלעם הרשע, ואילו היה הקב"ה מאציל מרוח הנבואה על אחד מ'חסידיו אומות העולם' הינו חוזרים למוטב.

ומי"שב הגר"ח, שאכן באמת בלעם היה הטוב מבין כל אומות העולם, אלא שמתוך שנעשה נביא ויודע עתידות וכולם נצרכו לו - עלתה גאוותו שחקים,

א. שאלו את הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע אשר היה מדוכא בעניות נוראה כיצד הינו מברך בכל יום בשחרית 'שעשה לי כל צרכי' בעוד שאין לו אפילו לחם לאכול, השיב להם, הבורא ית"ש הוא היודע שהצורך הגדול שלי הוא 'עניות' כי רק עי"ז אוכל להגיע לשלמות תיקון נפשי, ולשם כך סיפק לי עניות במידה גדושה, על כן אודה לו ואברך אותו בכל לב ונפש שעשה לי כל צרכי והביא אותי לידי עוני... (הובא בתורת המגיד מזלאטשוב).

עוד נביא מה שסיפר הרב זיכערמאן שליט"א רב דקרית ספר שבשנים קודמות שימש כרב בביה"ח 'מעייני הישועה' בב"ב, באחד הימים ביקר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל בביה"ח - לכבודו נאספו כל עובדי בית החולים יחד עם החולים ומשפחותיהם... בהיותו שם אמר לו הרב זיכערמאן היום נשאלתי שאלה מחולה נואש כבן חמשים שאין בכוחו להזיז אפילו אבר אחד מבלי עזרה מצוות הרופאים - האם יש לו לברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי' כי לפי הנראה אין בידו כל צרכו כלל. הרב וואזנער הבין את אשר לפניו ועלה מיד לבקרו בקומה העליונה, בהיכנסו ניסה החולה לעשות תנועה כמי שקם מלפני הדרת כבוד פוסק הדור והיה גונח ושוחק, שוב גנח ושחק... א"ל הרב בהנהגתך הזכרתי מעשה שהייתי עד לה לפני כשמונים שנה כשלקחני מו"ר רבי מאיר שפירא זצ"ל לבקר עמו את החולה שהיה מצבו קשה עד מאד, משנכנס ר"מ החל החולה מאיר פנים ומעמיד פנים שוחקות בכל כוחו שעמד לרשותו, שאלו ר"מ 'לשמחה מה זה עושה', נענה החולה ואמר - מן הדין היה עלי לקום לכבודו של הרב ולכבדו בכל מיני כבוד ויקר, להגיש 'משקה' על השולחן וכיו"ב, אבל הקב"ה מנע בעדי מחמת חוליי שאין בידי להזיז אפילו אבר קל, על כן אעשה ככל שיש בידי עשות והוא השמייכעל (חיוך) - זאת אעשה באופן הכי נעלה שאוכל, כי אם רק זאת יש בידי עשות הרי זה שליחותי ותפקידי בזו העת - לכבד בזה לבדו את הרב... ואם עשיתי כן השלמתי כראוי את שליחותי שנשלחתי מן השמים לתקופה זאת, ועל זה רבתה שמחתי עד מאד. אף אתה אמר לו הרב וואזנער, שמועה שמעתי כי מע"כ שאל אודות ברכת 'שעשה לי כל צרכי', דע לך, אם תעשה ככל שיש בידך עשות בזו התקופה נחשבים מעשיך יותר מהבריא שכוחו במתניו ועשה פי כמה וכמה, כי בוודאי קיימת שליחותך... וזהו 'כל צרכי' שלך... הלה שמע את דברי הרב, ונכנסה בו רוח חדשה ומצב בריאותו הוטב אט אט עד שבתוך כמה ימים הילך על רגליו...

לו, ובודאי לא נצרך לו יותר. ובוה מבואר דקדוק לשון השמח בחלקו, כלומר שהשמחה באה לו על ידי שמאמין שמה שיש לו זה הוא 'חלקו' שחלק לו הקב"ה, ומה שאין לו, אינו מ'חלקו' - אינו שלו ואינו צריך לו, ואילו היה 'צריך' בודאי היה הקב"ה נותנו לו.

ואין הדברים אמורים רק לגבי 'חסרון' בגשמיות, אלא כך הם פני הדברים גם ב'רוחניות', הן כאשר מרגיש שחסר לו תכונה טובה בנפשו, או כאשר נסיונות

על כל מקרה לא טוב שאירע לו ח"ו, ולא יקצוף על עצמו או על אחרים², אלא יזכה לחיות בשלוות הנפש ובשמחה.

ובך ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (כי תבוא במה שאמרו חז"ל (אבות ד א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו', והכוונה היא שהאדם צריך להאמין שכל מזונותיו ועשרו הכל בהשגחת הבורא ב"ה, על כן לא יהיה לו קנאה על חברו כי אין זה חלקו, ומה שהוא צריך יש

ואין הדברים אמורים דווקא לחולה אנוש, אלא בכל ענין, רוחני או גשמי, שרצה לעשות כך וכך בתורה או בתפילה ואינו יכול, הרי עם ה'שמייכעל' שלו במקום זה קיים בשלימות את שליחותו בזמן זה.

הן הן הדברים אשר הגיד הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (קורח תרע"ו ד"ה ויראו) ששמע בילדותו בשם הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע, כי כאשר יניחו על השולחן את ה'חבילות' (צרות וייסורים ולעומתם הטוב והשמחה) של כל באי עולם, ויצא הכרוז כי הרשות נתונה לכל איש לבחור לעצמו 'חבילה' אחת... אזי יבחר כל אחד ויתפוס בשתי ידיים את חבילתו שלו, כי הקב"ה גדול העצה ורב העלילה נותן לכל חד וחד בדיוק נפלא את אשר נצרך לו לטובתו ברוח ובגשם - ומה שבכוחות גופו ונפשו לעמוד בה.

ב. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע (מדרש משה בלק תרס"ט) על דברי רש"י (כב כח) שהאתון אמרה לבלעם 'מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים' - רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה, ולכאורה צריך ביאור, מדוע רמזה לו דייקא במצוות שלשה רגלים, ולא אמרה 'אומה שמניחה תפילין בכל יום ויום' או שאר מצוות. אלא ביאורו, שהאתון רמזה לו, הנה עם בני ישראל יעלו ג' פעמים בשנה לעיר קטנה כירושלים, ושם 'עומדין צפופין ומשתחוין רווחין', ואעפ"כ מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים (אבות ה ה) ואילו אתה, רגע אחד עמדת במקום צר וכבר איבדת כל עשתונותיך...

ויתבאר עוד, כי מיסודי העבודה הוא מידת ה'סבלנות' - לסבול את כל העובר עליו ברוגע ובשלווה מתוך האמונה בה' שאם העמיד אותו במצב זה הרי כך צריך להיות וזהו הטובה הגדולה ביותר עבורו. ובזאת ניכר ההבדל בין ישראל לעמים, בלעם הרשע כשהיה 'לחוך' מיד היכה את אתונו, ואילו בני ישראל אף כשהם 'צפופים' אינם 'שוברים את הכלים'. ובדרך משל, אם נתקע לו 'אתונו' (הוא ה'רכב' כהיום הזה) בדרך, אף כשהוא 'ממהר' מאוד להספיק... אינו מקלל ואינו צועק על כל הנקלע לד' אמותיו... וכמובן שאין זה אלא משל לכל תהלוכות החיים...

ג. משל נפלא המשילו, אברך ת"ח נכנס אל מוכר מנעלים, המוכר קבלו בסבר פנים יפות ושאלו לאיזה מנעל הוא נצרך, בסוף דבריו שאלו, כבוד הרב, איזה מידת נעל אתן למע"כ, אמר לו הת"ח מספר 40, הביט בו המוכר ואמר לו, לא... לא... הכרת פניכם ענתה בכם שמחשובי בני התורה אתם, על כן אפתח את לבי ואגדיל חסדי עמכם לתת לכם מספר 45... אמר לו הת"ח, רק לזאת לא אסכים, כי מה אעשה עם מנעל הגדול מרגליי פי כמה, הרי אפילו פסיעה אחת לא אוכל להלך עמהם מבלי ליפול אפיים ארצה. וזאת עלינו לדעת שהשאיפה והרצון ליותר ממה שקבלנו מן השמים הוא ממש כמידת 45 למי שגודל רגלו אינו יותר מ40... ולכן אמרו בגמרא (ברכות ס:) שכשנועל מנעליו בבוקר יברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי', כי מרומז בזה שידע שהקב"ה הכין ונתן לו כל צרכו, וכל מה שעודף על כך אין בזה שום טובה עבורו, ואדרבה העודף יעכב אותו מללכת על רגליו.

שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו' - מה שיש לו, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

וכן מרומז בדברי המדרש (בר"ר לד טו) לבאר את הכתוב (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מבושרכם ונתתי לכם לב בשר - לב בוסר של חברו', והיינו שלא יקנאו איש ברעהו אלא כל אחד ישמח בחלקו ובחלק חברו, ויש שפירשו שנקטו חז"ל לשון זו, כי כידוע 'בוסר' הוא פרי חמוץ שלא נתבשל עדיין ואינו ראוי לאכילה, ועל דרך זה

באר הפרשה - פרשת בלק

את רוח המומאה מן הארץ, אזי 'מוציא' היצר הרע את ה'כלי זיין' המסוכנים ביותר להפיל את האדם ברשתו, ועי"ז תידחה הנאולה, וישאר היצר הרע על מעמדו.

ובזה יתבאר שכך אמר בלעם הרשע לבלק, הנני רואה [ברוח הנבואה שהיתה לו] מה שיארע באחרית הימים, שבאותו הדור ובאותה התקופה יתגבר היצר הרע ביותר בעיקר בנסיונות בענייני קדושה ושמירת מידת היסוד ובענייני אמונה, והרי זה מוכיח ביותר כי זהו ה'נשק' המסוכן ביותר שיש ביד היצה"ר להכשיל את הבריות, על כן לכה איעצך שתכשיל את בני ישראל בב' עניינים אלו (כבר עתה) בבנות מואב - שהוא נסיון במידת הקדושה, ובבעל פעור - בע"ז, וזהו ביאור לשון הכתוב לכה איעצך אשר יעשה עמך לעם הזה כמו שעומד להיות באחרית הימים.

וכל זאת ללמדנו בא, כאשר לדאבון לב ניכר בעליל גודל הנסיונות של הדור הזה, כאשר היצר הרע מסתער בכל כוחו 'ומוציא חמה מנרתיקה' להרתיע את העולם בתאוות רח"ל, שעלינו לעמוד בכל הכוחות בחומת אש בצורה, ולא לתת למשחית לבוא אל בתינו ואפילו במלוא נימא"ה, מתוך הברה הברורה אשר זהו 'רגע ההכרעה', ואם נעמוד בזה אזי נזכה במהרה להינאל לתשועת עולמים.

ואכן, עלינו להתבונן היטב בפרשה זו, ולהבין מתוכה כיצד נפלו ישראל בחטא נורא כזה, למען נלמד ארחות חיים היאך להינצל מ'עת בלעם' שבדור הזה. והנה בתחילת הפרשה כתיב (כה א) 'וישב ישראל בשמים ויחל העם וגו', וכתב רבינו ה'אור החיים' הקדוש בזה"ל, צריך לדעת מה צורך בהודעת מאמר זה וכו', ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו

רבים מתרגשים ובאים עליו ל"ע, ידע שזוהי הטובה הגדולה ביותר עבורו, ורק עי"ז יוכל לעבוד את הבורא ית"ש כפי העבודה המוטלת עליו.

אשר יעשה באחרית הימים - נסיונות הדור האחרון

בפרשתן (כד יד), 'ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים', וברש"י, 'לכה איעצך - מה לך לעשות, ומה היא העצה, אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא', וכלומר, שבלעם נתן עצה לבלק, שאם ברצונו לנצח את בני ישראל יכשילם בבנות מואב ובבעל פעור, ואז בוודאי ינצחם. וכך איתא בגמ' (סנהדרין קו) שכוונת הכתוב היא כאילו נאמר 'אשר יעשה עמך לעם הזה' (ועי"ש בגמ' וברש"י). ולפי"ז צריך ביאור, מהו שסיים הכתוב ואמר 'באחרית הימים', והרי תיכף ומיד היה אותו מעשה ב'שימים' ולא באחרית הימים.

וביארנו בעלי המוסר, שהנה נודע מה שאיתא בספה"ק אשר לעת שהולך ומגיע זמן קץ הימים ומתקרב פעמי הנאולה העתידה לבוא בב"א, אזי השטן מתאמץ ביותר להכשיל את בני ישראל ולהפילם בחטא בכדי שלא יהיו ראויים להינאל ח"ו וידחה הקץ, וכידוע מדרכי המלחמה, שכאשר מתקרב ובא 'רגע ההכרעה' - כשצד אחד הולך לנצח, אזי הצד השני מתאמץ ביותר להשיב מלחמה שבעתים, ובאותה שעה הוא מוציא מאוצרותיו את כלי הנשק המסוכנים ביותר, ביודעו, כי אם לא עכשו אימתי... אם לא יעשה עתה כל מה שביכולתו להגן על עצמו ולהכריע את האויבים - הרי יפול שדוד מידם, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. על דרך זה ממש, כאשר השטן הוא היצר הרע מרגיש שהגיע קיצו, ומתקרב הזמן שהקב"ה 'ישחט' אותו (סוכה נב), ויעביר

צריך האדם להביט על נחלת השני שלדידו היא 'בוסר' ואינה ראויה 'לאכילה', ואם יאכל לא זו בלבד שלא יהנה אלא אף סופו להקיא...

ד. וכבר אמר הגאון רא"מ שך זצ"ל ראש ישיבת פוניב'ז שבויילנא במשך שבעים שנה לא היה את הנסיונות שיש היום ברחוב רבי עקיבא בבני ברק ביום אחד, ואם אמר כן בזמנו לפני כארבעים שנה, מה נאמר ומה נדבר כלפי המצב כהיום...

ה. הגאון הגדול רבי משה שטערנבוך שליט"א מביא (מועדים וזמנים ח"ז סי' קמג, בהערה) שהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע גילה לו, שבאמת היה ברצונו להחמיר בכל עניין ועניין בהלכה לפי כל השיטות והפוסקים אך אינו יכול לעשות כן (עי"ש בטעמו של דבר) אך 'בחר לעצמו כלל גדול, שעיקר החומרות והסייגים בדורו של משיח הוא בתיקון מידת היסוד, ובזה הוא דווקא המחמיר מאד'.

העם לטייל חוץ למחנה ישראל וכו' ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשטים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים, כדרך אומרו (יא ח) 'שמו העם' ופירש'י שם, 'אין שייט אלא לשון טיול', וזה סיבת ויחל העם לזנות, עכ"ל.

ולמדנו מדבריו הק', כי סיבת החטא ותחילת הנפילה היתה ממה שיצאו מחוץ למחנה, שלא נוהרו לשמור על עצמם להיות בגבולות הקודש, ומאחר שיצאו חוצה, הגיעו לאן שהגיעו רח"ל... וללמד בא על חובת עשיית גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן

ו. בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמרו נוראות בלשון הכתוב (כג כז) 'ויאמר בלק אל בלעם לכה נא אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלוקים' וכו', כי זו דרכם של בלק ובלעם לילך למקום אשר אולי מותר ללכת שם, אולי יישר בעיני האלוקים, לחפש 'היתרים' וספק היתרים אולי יש היתר... אכן לא כן דרכם של יראי ה', אלא אדרבה להיפך, בהתבוננם בכל עת אולי זה אסור... ומחמירים על עצמם שלא להיכנס לשערי ספיקות והיתרים מפוקפקים, והכוונה ברורה שלא יאמרו כדרך האומרים 'יש לי היתר', או אילו היו הרבנים מכירים את מצבי אזי בוודאי היו מתירים לי... עוד נביא בזאת מה שכתב הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד (קונטרס דברי סופרים אות כד), שהנה נאמר בתורה להדיא (כב יח) 'ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה', ואם כן מדוע נחשב לרשע על הליכתו [וכמו שכתב רש"י על הפסוק (שם כא) 'ויחבוש את אתונו' - 'מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו, אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם'], אלא, כי יש דברים שאינם אסורים להדיא, אינם נמנים בתרי"ג מצוות, ואף הקב"ה לא הזהיר עליהם בפירוש, אך מכל מקום רצונו ית' הוא שלא לעשותם, ועלינו לקיים מלבד המצוות והחוקים גם את רצון הבורא ית"ש - אפילו אם אין זה מצווה מפורשת בתורה. וזה היה חטאו של בלעם, כי הקב"ה לא אסר עליו בפירוש ללכת עם שרי בלק לקלל את ישראל אך מכל מקום הוא ידע היטב שאין רצון הבורא מתרצה בזה, ובלעם עשה רק את אשר נצטווה להדיא, וכמו שאמר לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי, אך לא היה אכפת לו לעשות כנגד רצון ה', על כן נקרא רשע...

מן הבאר

אגב אורחא נביא בענין המובא למעלה מדברי ה'אור החיים' הק', וז"ל, ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל וכו' ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשטים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים. עפ"י דבריו שמענו ליישב, מדוע בתחילה חיפש בלעם לקלל את בני"מ מכאן ומשם, ורק בגמר בענין כשכבר 'כלו לו כל הקיצין' החליט להציע לבלק להחטיא את בני"מ, מדוע לא התחיל מיד בעצה זו המכלה את בני"מ מגוף ועד נפש וכדכתיב (כה ג) 'ויחר אף ה' בישראל', ועוד צ"ב, שהנה מצינו שבכל אותם הימים שקיללם בלעם וניסה לכוון לאותו רגע שהקב"ה כועס, הציל אותנו ה' ו'לא זעם ה' באותם הימים, והרי אילו היו חוטאים בני"מ בזנות בוודאי היה בכל יום חרון אף וכעס עליהם, ובוודאי הי' לו מיד להציע כזאת לבלק.

אלא ביאורו, כי בתחילה כאשר היתה 'עת צרה ליעקב' (עת מלחמה, אזעקות בכל עת....) נתאספו כל בני ישראל בהיכלי בתי כנסיות ובתי מדרשות ללמוד ולהתפלל, ואיש מהם לא יצא לשטים - לטייל הכא והתם, וממילא לא היה יכול בלק להביאם לידי זנות, ורק בגמר המלחמה, כאשר נשמעו קולות מרגיעים מבית ומחוץ, ואז יצאו בני ישראל לשטים לטייל אירע מה שאירע ל"ע.

ומכאן תשובה לכל אותם האומרים מי אמר שאסור... כי אפילו לשיטתם שאין בזה איסורים מפורשים מן התורה, אך הכל מודים שאין זה רצונו של מקום... וזה האיש האומר ח"ו שהינו מקיים רק את המצוות ואינו חושש מלעבור על רצונו ית' הרי הוא מתלמידיו של בלעם הרשע רח"ל...

ויזכור את דברי הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (יסוד"ע ח"ב פ"ט אות כד) לרמז בפסוק בפרשת שמיני (ויקרא י ט) ויאמר אהרן אל משה... הייטב בעיני ה', וישמע משה וייטב בעיניו, וביאר שכה אמר אהרן למשה, הן אמת כי על פי דין היה לי לאכול אבל מעלה נוספת יש בעבודת ה' והיא לא לחשוב רק האם מותר לי לאכול מאכל פלוני... ללכת

באר הפרשה - פרשת בלק

העבירה, כי בלא גדר הנו קרוב ליפול ולהיכשל ח"ו, וחיללו בבזיון נורא, עד שקרב אצל הפרוכת המבדילה וקל וחומר אם הוא 'פורץ גדר' ח"ו שאחריתה מי ישורנה רח"ל...
וכן היה בחורבן בית המקדש, כמו שמספרים חז"ל (גיטין נז:) על טיטוס הרשע שנכנס לבית המקדש והביא כל כלים שבמקדש והניח בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו, כי זהו חורבנו של עולם מתחילתו ועד סופו, כשבאים לפגוע

למקום פלוני... לעשות מעשה פלוני... אלא בכל ענין יחשוב האם ייטבו הדברים בעיני ה'... וישמע משה מששמע משה רבינו את דבריו ויטב בעיניו - הנהגה זאת הוטבה בעיניו.

ז. נוראות אמר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, שהנה מבואר בגמ' (סנהדרין קו.) כיצד היה החטא בשיטים האמור בסוף פרשתו, שהעמידו למכור כלי פשתן, וכשנכנס ישראל לתוך האוהל הציעו לו יין של עמונים, ומובא בגמ' 'ועדיין לא נאסר יין של נכרים', ולאחר ששתה בער בו יצר הרע, ולא לחינם נזכר בגמ' שבאותה שעה עדיין לא נאסר 'סתם יינם', אלא ללמדנו, כי אם היה כבר נוהג דין זה לא היו שותים ולא היו נופלים לאן שנפלו... וכל חטאם בא להם רק ע"י שלא העמידו גדר לאיסור.

ובזה פי' מה שאמר בלעם 'לכה ארה לי יעקב' שהוא מלשון 'אורה בתאנים' (הוא מלשון לקיטת פירות, כמו בוצר בענבים ומוסק בזיתים), והנה מצינו בתאנים (פאה א ד, שבת סח.) 'שאין לקיטתם כאחת' אלא כא"א בזמנו, וזה שרמזו בלעם לבלק, הנך רוצה לעקור ולנתק את בני ישראל משורש קדושתם, תדע לך שאין לקיטתו כאחת - לא תוכל לנתקו כאחד, בפעם אחת, אלא תתחיל להורידו מגדר קדושה כאן, ומסייג פלוני לאחמ"כ, ומשם תורידנו מדרגה אחר מדרגה עד לשאול תחתית.

וכבר אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע בלשון הכתוב שבהפטרה (מיכה ו ה) 'מן השטים עד הגלגל', שטים לשון 'שטות', והיינו שמשטות קטנה התגלגלו עד להיכן שנפלו כי עבירה גוררת עבירה.

ח. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם פ"ו בהג"ה) מבאר בלשון שאמר שלמה המלך (קהלת י ח) 'ופורץ גדר ישכנו נחש', מדוע לא אמר ישכנו ארי, שלכאורה נשיכתו מסוכנת יותר, אלא, כי אדם אשר פגע בו ארי ונשכו ירגיש תיכף ומיד את כאב המכה, ותיכף יחישו אליו את אנשי ההצלה, משא"כ הכשת הנחש איננה מורגשת מיד, והמוכה ממשיך להלך כלא היה, אמנם הארס מתפשט לאיטו בכל גופו עד שלפתע הוא נופל ומת חלילה. וכן הוא ממש בפורץ גדר, וכגון לענייננו, העוסק בעניינים הנבזים המדוברים, כי באותה שעה שהוא פורץ את גדר הקדושה עדיין אינו שם על לבו מה גדולה עוולתו אשר עשה, ואינו מרגיש איך שהטומאה כולה נכנסת בקרבו כארס של עכנאי, ואף יאמר, מה עשיתי, עברתי על ה'גדר' וראה נא שלא הריעותי ולא נחמצתי במאומה, אך באמת, הארס מפעפע בקרבו, עד שבאחד הימים תמצאנו לפתע 'מת' ונופל ברוחניות - מלא מכף רגל ועד ראש בזהמא וטומאת הרחוב... ומועטים הם היוצאים מבאר שחת זו.

ידוע לכל ה'פיצוץ' הנורא אשר היה בשנת תשמ"ו ב'כור האטומי' בעיר טשערנאביל, מקום אשר מכינים בו החומר עבור 'פצצת האטום', וכשערכו שם ניסויים התחמם הכור יתר על המידה עד שהתפוצץ, ונתפזר חומר מסוכן הנקרא 'רדיואקטיבי' למרחקים, ורבים רבים מתו שם, ומני אז ועד היום הזה המקום ההוא מסוכן לשהות בו עקב ה'קרינה' השוררת שם, והרי הוא כ'עיר הנידחת' ממש - והיתה תל עולם, ואף אסור להיכנס לשם. והנה מתחילה נזהרו הכל שלא להתקרב לאותו חבל ארץ, אך כעבור כמה שנים כבר ניסו כמה חכמים ונכנסו שמה, באמרם, שאין שום סכנה בשהייתם שם, כי הכל 'דמיונות' של השלטונות מסיבות שונות ומשונות, ואף קיבצו חכמים כמותם ונכנסו לשם וסיירו לארכו ולרחבו, ובצאתם התפארו בקול גדול, ראו כי 'יצאנו בשלום ואין ממה לפחד כלל, אלא שלא ידעו שנספג החומר המסוכן בגופם ופעל לאיטו את פעולתו הרעה, ולא זו בלבד שלבסוף ניזוקו, גם הולידו ילדים חולים ופגומים רח"ל, ודורות שלמים 'נחרבו' בגלל אותה 'חכמה'...

כיוצא בדבר נדמים אותם המתחכמים לפרוץ גדרות עולם, תקנות שתיקנו גדולי הדור להרחיק את האדם מן העבירה, ואומרים 'שלום עלי נפשי', הנה מחזיק אני בכלי אסור ולא אירע לי מאומה, הצצתי ולא נפגעתי, הסתכלתי במקום האסור ולא נפגם בי כלום אלא נשארתי יהודי שלם בכל הרמ"ח והשס"ה... ואינו יודע עד כמה 'רגעים אלו' פגמו בו ובזרעו אחריו...

במחיצות ופרוכות המבדילות בין דרגות בקדושה, זהו חורבן הבית, בית המקדש הכללי ו'בית המקדש' הפרטי,

ט. כה זעק בעל ה'שבט הלוי' זצוק"ל מנהמת ליבו (שלח תש"ע) דהנה איתא בגמ' (מנחות מג:) רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא [וברש"י, עומד בחזקה שלא יחטא] שנאמר (קהלת ד יב) 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק', ואומר (תהילים לד ח) חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, ופירש רש"י 'ויחלצם מהחטא'. ונתבאר במהרש"א שם, כי מכל עשיית מצוה נברא מלאך, ומאותם ג' מצוות, תפילין ציצית ומזוזה, נברא מלאך החונה סביב האדם ומשמרו מן החטא.

ומעתה הכל תמהים תמיהה רבתית, מי מאחינו בני ישראל אינו מדקדק ונזהר לקיים מצוות הללו בתכלית השלמות 'למהדרין מן המהדרין', א"כ צ"ב מדוע אינם ניצולים מן החטא רח"ל, היכן היא הבטחת חז"ל שלא יחטאו. ומבאר השבט הלוי, אכן נודע הדבר, כי הגם שמרבים בדקדוקי המצוות כהלכתן, אך לאידך גיסא מכניסים אל הבית כלים טמאים מאררים 'אשר אין צמיד פתיל עליו'... המכלים מנפש ועד בשר, ואם כן, מה תועיל ומה תוסיף קביעת מזוזה מהודרת בפתח הבית כאשר בתוך הבית מונח כלי טמא ומשחית, ועל כגון דא יש להעמיס מה שנאמר (בפיט לשחרית דיו"כ קודם קדושה) 'אוי לבית אשר מחריבו מתוכו'... והמשיך בדבריו עוד 'וכמו כן הסיבה בתפילין ובציצית, שאם מחזיק בכיסו פלאפון שאיננו כשר, ומחובר לכל אתר טמא ולכל מבוי פרוץ, אשר על ידה יכול לירד לשאול תחתית וכל באיה לא ישובון, אם כן מה יתן ומה יועיל לו שמוכתר בתפילין מהודרים ביותר ויקרות עד למאוד, או מסובב בציצית טוית גברא ומנופצים לשמה מתחילת עשייתן אחר שמבפנים ובתוכו שוקע בו בטומאה חמורה'. רמז נפלא שמעתי לאמור, שהנה 'טעמי המקרא' על תיבות 'ולא תתורו' הם 'אזלא גרש', כי מי שאינו נזהר מלקיים בעצמו 'ולא תתורו' רח"ל הרי מגרש הוא את השכינה ח"ו, וגם הוא עצמו נידון בגירושין, והדברים אמורים ביותר כלפי ה'כלים' הטמאים והמשוקצים אשר מביאים את האדם לאבדון, 'מתגרש' מעצמו ומביתו וד"ל, אכן אם יעמוד על המשמר לקיים 'ולא תתורו' אזי 'אזלא' – ילכו להם ה'גירושין'...

כה היה מעשה בעיר פאס שבמדינת מרוקו לפני כמאתיים וחמישים שנה, בגביר אדיר שאהב לצאת מפעם לפעם למסעות 'ציד', את החיות אשר צד היה מעניק ל'גן החיות' שבבית המלך יר"ה, פעם אחת הצליח לצוד 'גור' אריה קטן בחיים, אלא שהפעם החליט 'לגדלו ולחנכו ל...' בביתו, ואכן, לקחו עמו לביתו, ייחד לו מקום בחצר הבית, שם גידל את האריה לתפארת המשפחה כולה, במשך הזמן גדל הגור ונעשה לאריה המסוכן להמית, נטל הגביר חבל וקשרו סביב צוואר הארי, ואת הקצה השני קשרו אל סורגי הברזל שהיו בראש גדר האבנים שהפריד בין חצרו לרחוב העיר, וכך היה סמוך ובטוח שלא תצא תקלה מתחת ידו. כעבור זמן מה הגיעו לפאס שני סוחרים בדים לרכוש סחורה ביריד הגדול, ברצותם לחזור לביתם מצאו שחסר להם חבל לכרוך בו את גלילי הבדים, מכיוון שחיזרו אחרי 'חבל' ראה אחד מהם קצה של חבל הקשור לסורגי הברזל אשר בחצר הגביר, נענה האיש ואמר לשותפו, הנה מצאתי את שאהבה נפשי, ובמקום לקנות חבילת חבלים שלימה ננתק את החבל אשר מצאתי ובו נשתמש לצרכינו, נענה לו הסוחר השני, חלילה לי מלעשות כן, והרי גזל הוא, אך הלה חמד מאוד את הגזל, ואמר, אף אם נניח שזו עבירה, אך אין זה עבירה גדולה כי אם קטנה... כי כמה שוויו של חבל, פרוטות בודדות ותו לא... ובפרט שהוא צריך אותו 'לצרכי פרנסה'... אמנם השני לא הסכים לדבר בשום אופן, על כן עזבו, והעדיף להתיישב על מקומו בראש העגלה. בינתיים הסוחר ההוא הוציא סכין מחיקו וחתך את קישורי החבל והחל למשוך אותו, משך ומשך עד שהציץ ראש אריה מבעד לסורגים... האריה שהבין כי הוא משוחרר לנפשו יצא בבת אחת מן החצר, התנפל על הסוחר ונעץ בו מלתעותיו, השמיע הלה קול זעקה, וכשמוע השני את הזעקות סיבב ראשו לראות מה זה ועל מה זה, אך אדהכי והכי כבר היה הראשון מונח כגל של עצמות. ותרב תאניה ואניה, וישבו 'שבעה' עליו עשרים איש (בניו ובנותיו היתומים ואימם האלמנה, הוריו ואחיו ואחיותיו). בעת ניחומי האבלים, נענה אליהם אחד הרבנים, הביטו וראו, פריצת גדר קטן – נטילת חבל כל שהוא, הרגתו לאותו איש והביאה צער ובכיה, מספד ואבלות לעשרים איש היושבים 'שבעה' ל"ע... ללמדנו, כי אף אם נדמה לאדם שאין זה אלא גדר קטן, ומה יארע אם יעבור עליו, אך האמת כי אחריתו רע ומר...

כיו"ב ייאמר לדידן, פעמים שהאדם מתיר לעצמו 'חבל' קטן, פריצת גדר קטן, ואינו מבין שבכך גורם רעה ומיתה לעצמו, ולא רק לעצמו הוא מחריב עולמו, אלא גם לכל סובביו שנחשך עליהם עולמם ברוב צער בכי ומספד, ועד שנעשה דבר כבר 'נסתם הגולל' ואת הנעשה אין להשיב, על כן ישמר ויזהר מבעוד מועד, ויטיב לעצמו ולכל סובביו.

וקרא לך גודר גדר - שכר המוסיף גדרים והמתרחק מן העבירה בפרשתן (כב כד), 'ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה', ופירש בספר 'חומת אריאל' שתיבת 'במשעול' ראשי תיבות ש'כר מ'צווה ב'האי ע'למא ל'יכא (קידושין לט:), ורומז בזה, שבלעם רצה לקלל את בני ישראל, אך מאחר שידע שלא יוכל להפסיד מעולם הבא, על כן בא בטענה שאין לתת להם שכר בעולם הזה כיוון ש'שכר מצווה בהאי עלמא ליכא'. הוסיף על זה ב'ערוגת הבושם' (ר"ה ויעמוד) שעל כן העמידו מן השמים את המלאך בין 'גדרות', לתת בזה תשובה על טענת בלעם, כי אף ששכר מצווה בהאי עלמא ליכא, מ"מ עשיית גדרים וסייגים משתלם

מהחל ועד בלה, ומכאן תלמד גם להיפך, כי העמידה בכל עוז ותעצומות על כל הגדרים והסייגים - היא היא השמירה על הבית, והיא היא שתתקן את פגם ה'חורבן' ותקרב את הנאולה.

עוד מצינו בדברי חז"ל את הדרך שעל ידה נמשכו וננדרו לחטא, שהעמידו קלעים למכור 'בגדי פשתן', עיי"ש, והרי שהתירו לעצמם לצאת מחוץ למחנה 'לצורך פרנסה', אך משם הגיעו עד 'לשואל תחתית'. ואכן כך הוא דרכו של היצר הרע בזמן הזה, למשוך את האדם ל'כלים' המאריים והמשחיתים כל חלקה טובה לצורך 'פרנסה', אך מכאן הדרך קצרה רח"ל"א...

י. וכה אמר בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל לבאר בעניין טומאת נגעי בתים האמורה בפר' מצורע, שהנה אמרו חז"ל שהיו האמוריים מטמינים בכותלי הבתים אוצרות זהב וכסף, ונתגלו על ידי שהיו מנתצים את הקירות בהם נמצאו הנגעים, ומעתה יש להקשות אם כן מדוע נקרא בשם 'נגע', אלא ללמדנו כי הריסת הבית בשביל כסף וזהב אין זה אלא 'נגע'... ולדידן ייאמר לאלו המחריבים את הבית ברוחניות ובגשמיות וד"ל 'לצורך פרנסה' שאין כאן 'רווח' כי אם נגע.

יא. מאמר איום ונורא אמר הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד לאביו של אחד מתלמידי ישיבתו 'אהל תורה' שרצה להוציא את הבן מהישיבה ללמדו אומנות, וטענתו בפיו שהרי מפורש אמרו חכמים (אבות ב ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', נענה לו רבי אלחנן, גדולה מזאת אמרו (שם) 'כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון', אלא שאפילו מצוה גדולה כמו מצוות מילה נדחית אם 'מתו אחיו מחמת מילה', ואם יעמוד האב ויקיים את ה'ברית' אינו אלא רוצח... על אחת כמה וכמה לעניין 'מלאכה', שאף שחשובה היא עד מאוד... אך כבר מתו אחיו מחמתה... וממילא נדחית היא... ומעתה לדידן ייאמר, גם זה שיש לו היתר 'לצורך פרנסה', זכור יזכור כמה מאחיו בני ישראל כבר מתו מחמת מלאכה...

והנה היסוד הראשון להצלחת הבנים שיהיה הבית שמור וסגור מפני כל פירצה ואש זרה, ואף אם 'קשה' לו מאוד להתנתק מהם רח"ל, או שנדמה לו כי זקוק הוא להם ביותר, הרי יפתח את ליבו לרחם על בניו לבל ירדו לבאר שחת ויסגור את ה'כלי'...

מין הבאר

והרבה יש להיזהר מאותו תירוץ מפוקפק של 'צרכי פרנסה', וכמאמרו הנודע של הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע בלשון הכתוב (בראשית כב י) 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו', כי מאכלת נקראת כל דבר המאכיל ומביא פרנסה לאדם כדי מחייתו (עיי' רש"י), ובא לרמז על המורים היתר לעצמם 'לצורך פרנסה' - להאכיל בני ביתו, שעל זה נאמר ויקח את ה'מאכלת' ובהם ישחט את בנו ח"ו... כיוצא בדבר פירשו גם במה שנאמר (שם מג כ) 'ירוד ירדנו בתחלה לשבור אוכל', כי תחילת הירידה היא 'לשבור אוכל' - בטענת 'פרנסה'... (וכלל בתוכו הן ירידת האדם לעצמו, והן ירידת 'הבית'). הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע מבאר בלשון הפסוק (ויקרא יט כח) 'ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם', דהיינו 'בשביל בשרכם', ומרמז על עסקי האדם לצורך פרנסתו. ובא להזהיר את האדם 'ושרט לנפש לא תתנו' - אל תעשו שריטות, חריצין ונעיצין ב'נפש', בעד עסקי הפרנסה, ולזמן הזה, ייאמר על כל ה'כלים' הנצרכים כביכול ל'צרכי פרנסה', הזהרו והשמרו על נפשותיכם, שלא לשרוט הנפש וגם הנשמה עבור הפרנסה.

ושמע נא למה שכתב המהרי"ט (בנו של המבי"ט) בספרו 'צפנת פענח' (דברים כב ו), וז"ל, ציפור זה (הכוונה כל מין) ציפור, ומדבר שם לענין מצות שילוח הקן) אינו מצוי אצל בני אדם אלא מצד ההכרח, בשעה שעוסק ביישוב העולם ובקיום המין,

שכרם בעולם הזה, ומאחר שמדרכם של בני ישראל לעשות תמיד 'גדר מזה וגדר מזה', על כן בדיון הוא שלא יוכל לקללם כי ברוך הוא.

בפרשתן (כג י), 'מי מנה עפר יעקב', איתא במדרש (תנר"ב א, ילק"ש וכן בבבלי הטורים) שתיבת עפר מרמזת על בחורי ישראל, מלשון 'עופר האיילים' (שה"ש ח יד) שהוא אייל בחור. הוסיף ע"ז ה'ערוך' (ערך עפר) בשם מדרש ילמדנו, שבא הכתוב לשבח את בחורי ישראל העומדים במבחר ימיהם בתוקף יצרם ואעפ"כ הינם שומרים את עצמם מן החטא², מתוך 'יראת

כי לצורך עצמה בהרים וּבְגִבְעוֹת ובמדברות מצאה ביתה, אבל לגדל בניה צריכה לבוא אל היישוב. והקב"ה הטביע בה שאע"פ שהיא מתרחקת מאוד מרשתות ומכמורות בני אדם וכשיתקרבו אליה תגביה עוף וכו', עכשיו לצורך בניה יושבת וכורעת עליהם, ואף אם יתקרבו אליה בני אדם יושבת ודוממת ומוסרת עצמה למיתה לקיים מצות בוראה, כי כן הטביע בה יתברך. עכ"ל. ומעתה, אם הציפור מוכן למסור נפשו עבור בניו, קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה בני אדם ברי דעת מחוייבים למסור נפשם עבור בניהם, לדאוג לחנכם כדבעי בלא להתחשב בשום קושי מקשיי הגוף והנפש וטרדות הפרנסה...

וכבר היה מעשה בשנות עבר בעיה"ק ירושלים, שנאלץ רבה של ירושלים הגה"צ רבי יוסף חיים זאננפעלד זי"ע להעביר מלמד אחד מתפקידו מפני סיבה מסוימת, ונזעק המלמד ואמר, רבי, מה נאכל מעתה... נענה לו בחריפות הלשון, וכי כלום עדיף לך לאכול ילדים... ועל דרך זה ייאמר למי שמתיר לעצמו בטענת מה נאכל... וכי ברצונך לאכול ילדים...

עוד נימא בה מילתא, בהקדם מעשה שהיה בישיבתו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בראדין, שאחד התלמידים הוכרח לצאת לעזור לאביו בפרנסה [וכפי שהיה מצוי בשנים ההם, שהורע מאוד מצב הפרנסה של אחינו בני ישראל, ורבו הבחורים אשר עזבו בלית ברירה את ספסל הלימודים ונפנו לעזור להוריהם בהבאת הפרנסה למען לא יגוועו ברעב], אך בטרם שעשה 'למעשה', נכנס אל מורו ורבו הח"ח ושאל את חו"ד על כך. ענה לו הח"ח, שהנה נאמר (איכה ד ג) 'בת עמי לאכזר כיענים במדבר', ומהו אכזריות בת היענה, אלא שמובא בגמ' (שבת קכח.) שמצד טבעה היא אוכלת שברי זכוכית, וגם כשבניה מבקשים ממנה 'אוכל להשיב נפשם' היא מאכילתם 'שברי זכוכית', והשברים מבקעים את כריסם עד שהם מתים מכך, כי האם אינה ברת דעת להבין שהיא עצמה קיבתה כבר נתקשתה ואין שברים הללו מזיקים לה, אבל הילדים הרכים קיבתם רכה ונחתכת מאותם שברי זכוכיות, עד כדי מיתה ל"ע.

וכך אמר לו החפץ חיים, אביך כבר אינו צעיר – ויצרו אינו כל כך חם ורותח כשל הצעירים, יש לו כוחות לעמוד בנסיונות, גם אם הוא הולך לעבוד יש לו כוחות הנפש שלא להגרר אחר זוהמת הרחוב – אבל אתה 'עלה רך', והנני מפחד עליך וחושש עד מאד, שלא תאכל אותם שברי זכוכיות (נסיונות הרחוב) וח"ו תמות מיתה רוחנית. וללמדנו הן להורים הן לבנים, הבנים יזהרו מאד מאד להתרחק ממקומות מפוקפקים ומכלים מפוקפקים, ולהורים נאמר, גם אם יש עניינים שנראה לכם שלכם כבר אינם מזיקים, נראה לכם כי מקום פלוני אינו מסוכן עבורכם (אע"ג שמן הנראה אין בדור שפל כזה מציאות כזאת, ומי אמר ש'להם' זה מותר, והמבין יבין) אבל, הזהרו שלא להרוג את בנכם, קחו נא אחריות על בניכם הרכים, בחורים וצעירים שלא יירצחו ברוחניות מכל המקומות ועניינים מפוקפקים...

יב. בדרך הרמז פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע ('מאורן של ישראל' פורים אות א) בהא דאיתא בגמ' (מגילה טז.) שכאשר הגיע המן להרכיב את מרדכי היהודי ברחוב העיר ראה אותו כשהוא מלמד הלכות קמיצה, אמר המן 'אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי', כי מרדכי חשש שנגמר דינו למיתה על ידי המן, לכן מיהר להנחיל לבני ישראל לדורות עולם את יסוד היהדות, ומה לימד אותם, הלכות קמיצה, שעניינה הוא שהכהן מכניס את כף ידו לתוך הכלי המלא סולת וקומץ משם מלוא קומצו, והוא העולה לזכרון לפני ה', ללמדנו כי מה שאדם 'קומץ' ואינו נראה מבחוץ הוא עיקר הנחת רוח לפני המקום. וזה כלל גדול בכל עבודת השי"ת, כי כשאדם קומץ ועוצם עיניו מראות ברע, ואין איש יודע מזה אלא רק הקב"ה לבדו, או כשקומץ וסוגר את פיו מלדבר ברע ורק השי"ת 'יודע ועד' כמה מסירות נפש השקיע וכמה נתייגע לכבוש את יצרו, באותה שעה עולה ה'קומץ' לנחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו. ועל כך אמר המן אתי מלי קומצי דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי, כי שבירת היצר בדברים שנפשו של אדם מחמדתם היא דוחה כל שאר קטרוגי היצר.

באר הפרשה - פרשת בלק

שמים' שבלבבם, וכל הנהגתם בקדושה וטהרה". זאת של עפר יעקב של בחורי ישראל הכובשים את יצרם"י מי מנה - מי יוכל למנות חשיבותם וגדולתם (ושכרם) ומתגברים על תאוות ליבם^{טו}.

יג. סיפר הרה"ח רבי חונה אדמקר זצ"ל שפעם טייל בעיר תל אביב יחד עם רבו הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע, לפתע עצר ה'אמרי חיים' ודפק במקלו על איזה בית, ואמר לו, לך נא ראה מי הוא הדר בבית זה, הלך רבי חונה לראות, וחזר לאמר כי הוא בית מדור של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע. נענה ה'אמרי חיים' ואמר 'מה טובו אהלך יעקב' שני פירושים יש לה לתיבת אהל, מלשון אהל ודירה, עוד אפשר לבארו מלשון מור ואהלות - בשמים שיש בהם ריח טוב, וכלשון הכתוב (שם ו) 'כאהלים נטע ה', וכלומר שבית שהוא קדוש עולה ממנו ריח קדושה.

מין הבאר

ואין הדברים אמורים דייקא בעניין השכר הצפון לעולם הבא, אלא גם בעולם הזה הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו. ומפורש כן בדברי הגר"א (משלי יג יט) בכתוב 'תִּצְוֶה נְהִיָּה תַעֲרֹב לְנַפְשׁוֹ, וז"ל. נהיה הוא לשון נשבר והוא מלשון 'הָיָה עַל הָיָה' וגו' (יחזקאל ז כו), כלומר התאוה כאשר היא נשברת אח"כ היא תערב לנפש, אף שבשעה שתאוותו מתגברת עליו והוא שובר אותה הוא מצטער מ"מ אח"כ היא תערב לנפש ונהנה מזה מאוד. ואמר לשון 'נהיה' כי כאשר האדם שובר תאוותו ורצונו מפני כבוד ה' בכדי לעשות רצונו, הקב"ה עושה רצונו, כמו שאמרו (אבות ב ד) בטל רצונך מפני רצונך וכו', ולכן כתיב נהיה כלומר כאשר ישבר תאוותו 'תאוותו נהיה' - שהקב"ה יעשה רצונו.

והדברים מפורשים במהרש"א (קידושין מ.) וז"ל, אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם עושי דברו של הקב"ה על ידי כוחם וכבישת יצרם, ואז הקב"ה גוזר לשמוע לו בקול דברו, כינוי דברו על הצדיק, דהיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו נס להצילו מהמזיקים וכו', ולהצילו משאר כל דבר צרה. עכ"ל.

יד. ואין כל מלאך ובריה יכולים לשער גודל השכר שיקבל האדם על כל 'מסירת נפש' בהתגברו על רצונותיו ותאוותיו, וכפי שאמר ה'בית אברהם' זי"ע בשם ה'ספר חרדים' על הפסוק בפרשתן (כג כג) 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל' שהם מתפללים איך ברגעא חדא מצליח בשר ודם בעוה"ז להעפיל ולהגיע עד לכסא הכבוד, אך הקב"ה עונה להם - 'א-ל', סוד הוא ביני ובין בני ישראל, כי רק הוא יתב"ש יודע צפונות לב האדם ונסיונותיו, וכמה יגיעה הוצרך להתייגע בכדי להתגבר על טבעו.

טו. ועלינו לדעת כי המקיים את המצוות מתוך צער והרגשה תמידית שהוא 'מפסיד' יקשה עליו לעמוד בנסיונות החיים, וקרוב הדבר להפסד, ואילו זה שמרגיש רווח ותענוג בכל עת ששומע ליוצרו ואינו הולך בעצת יצרו הרע יקל מעליו קושי העבודה.

סיפר יהודי אחד שקרובו היה מאושפז בבית החולים בארה"ב והיה עמו לעזור לו, וחשב לעצמו, אם הביאה אותי ההשגחה עד הנה מוטב שאוסיף לקיים מצוות ביקור חולים עם עוד מאחינו בני ישראל הנמצאים כאן, וחיפש האם יש שם עוד יהודים, ואכן ראה יהודי מבוגר המוטל במיטה ומחובר ל'צינורות' בפניו וכל גופו רח"ל... ואמר לו הלה, יודע אני היטב את מצבי שהנני עומד לעזוב את עלמא הדין ל"ע, אך איני מתיירא כלל לעלות לעולם העליון ולהתייצב בפני ב"ד של מעלה, וסיפר לו כי עבר את מאורעות המלחמה ומשם נתגלגל לארה"ב, ובנה ביתו ואף נולדו לו ילדים, אלא שלדאבון ליבו כל בני המשפחה 'ירדו' וחדלו מלשמור תורה ומצוות ואף השאירוהו בודד בעולם, ומאחר שהיה 'רווק הדר בכרך של רומי' נקל לשער את הנסיונות שעברו עליו... יום אחד התבונן לעצמו בגודל מעלת העמידה בנסיונות, וכיצד יקבל שכר טוב על כל התגברות והתגברות, ובכדי להמחיש לעצמו היטב צייר במוחו כיצד מקבל חמש דולר על שעבר ברחוב פלוני ונזהר על עיניו, לעומת זאת אם ישמור עיניו ברחוב גדול יותר אזי יקבל עשר דולר, ואם יתגבר כארי בלכתו ברחוב הראשי הרי 'הרוויח' עשרים דולר, הכל כפי הקושי... וכך חי ברגשות קודש אלו במשך תקופה, כשבכל לילה בשכבו על משכבו היה מחשב 'חשבונו של עולם' כמה הרוויח היום... כך וכך... וכן מתקופה לתקופה חישב כמה הרווחתי בתקופה האחרונה, כך וכך כבר שווה רכוש, כשהוא 'משתכר' ומרוויח אלפי דולרים המצטברים לחשבונו... לא עברו ימים רבים והחל להרגיש טעם נפלא בעשיית המצוות

לנחת רוח כל נרנוד עבודת קודש ביתר שאת משהיה בזמן שביהמ"ק קיים. ולא עוד אלא שכל כוונת המשכן היה שיעלה לנו בנקל לזכות לבחינת ישראל, ואם כן כהיום שרבו הנסיונות וכל מעט עבודת ה' עולה בקושי רב - הרי אנו בבחינת ישראל ע"י ההתגברות, ואדרבה אותה העבודה שבזמן בית המקדש היא בדרגא פחותה יותר ובבחי' יעקב לעומת חשיבות העבודה בדורות האחרונים^{טז}.

בפרשתן (כה ג), 'ויצמד ישראל לבעל פעור', ובכתבי הקודש נאמר (יהושע כב יז) 'עוון פעור אשר לא המהרנו עד היום הזה', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (פנחס, ד"ה ענין פעור) כי דרך עבודתה הייתה להראות לאדם פחיתותו (כמבואר סנהדרין סד), ועי"ז להוריד את ערכו בעיניו עד לעפר, שיחשוב שאינו מן הראוי שפחות

כי עצום הוא - חשיבות העבודה בדור אחרון וחביבותה הגדולה אצל השי"ת

בפרשתן (כד ה), 'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל', וברש"י, מה טובו אוהליך יעקב בזמן שבית המקדש היה קיים, ומשכנותיך ישראל היינו לאחר החורבן. הקשה הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות מו) דלכאורה היה לו לומר להיפך, שהרי השם 'ישראל' מורה שהם עומדים במדרגה גבוהה, ואילו 'יעקב' מורה על דרגה פחותה יותר, ואם כן היה לו לומר 'אוהליך ישראל', כי בזמן 'אהלך' כלומר כשביהמ"ק קיים נקראים בשם 'ישראל', ואילו ב'משכנותיך' היה לו לומר 'יעקב', כי אחר החורבן הרי אנו בשפל המצב בסתר המדרגה. **אלא** מבאר ה'שפתי צדיק', כי אדרבה, כהיום הננו במדרגה גבוהה יותר, כי דייקא עתה מתקבל

וקיום רצון ה' וכולו מתמלא ביראת שמים טהורה, עד שעתה 'לעת מצוא' - זו מיתה מרגיש שעוזב את העולם נקי בלא חטא...

כיוצא בדבר סיפר אחד שלקח ברכבו תלמיד חכם חשוב וירא שמים מרבים, באמצע הנסיעה הוצרך הלה לרדת במקום שיש בו נסיונות לרוב... והלך ברוגע מבלי הביט ימין ושמאל... כשחזר אל הרכב לא התאפק הנהג ושאלו, ילמדנו רבינו, כיצד הצליח מע"כ לשמור על העיניים במקום מסוכן זה, השיב לו, כי הנה מטבע הבריות בהגיעם לידי נסיון שמירת עיניים הם חושבים 'מי יודע מה הפסדתי'... אלא שהם יודעים שצריך 'להקריב' למען שמו ית' לכן ישמרו על עיניהם, אבל יש בזה חסרון עצום, כי פעמים נקל לאדם להקריב ופעמים שקשה לו... לעומת זאת כשאני הולך ברחוב כשעיניי מושפלות למטה, הרי בכל העת אני חושב לעצמי, ב"ה הרווחתי עכשיו, עוד פסיעה - עוד רוח, ובכל הזמן הנני אוגר וצובר רווחים בלי סוף... על כן נקל לי לשמור עיניי, כי מי פתי ולא ירצה להרוויח... [פשיטא ואין צריך לומר, שהיותר מובחר הוא שלא ללכת כלל באותם מקומות מסוכנים, וכדאיתא בגמ' (ב"ב נז:)] שההולך ברחוב ושומר את עיניו אך היה יכול לילך בדרך אחרת שאין בה נסיון כזה - נקרא רשע, אך הדברים אמורים במקום שאין ברירה ומוכרח ללכת, שישים אל ליבו כמה הוא מרוויח ברוחניות ובגשמיות בכל פעם שעושה רצון ה', ואל יחשוב ש'מפסיד', כי באמת אינו מפסיד כלום...]

טז. נוראות כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ידי ישראל, חוקת), על הפסוק בריש פרשת חוקת, זאת חוקת התורה, וברש"י 'לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה. והנה, חק הוא לשון מזוני, כמו שנאמר (משלי ל ח) 'הטריפני לחם חוקי', ואמרו חז"ל (זוהר חדש ח"ג ז: 'ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים', ומזונו של הקב"ה כביכול - הוא התורה והמצוות והיינו כשהוא בא להם בקושי, בטרדות ונסיונות, וזהו לפי שהשטן ואוה"ע מונין את ישראל - שהשטן מביא עליהם טרדות ונסיונות שונים ומשונים - חדשים לבקרים עם רעיונות חדשים שלא שערום אבותינו, ובנ"י מתגברין עליו ועל נסיונותיו ועובדים את ה' בכל לב ונפש, זהו כביכול מזונותיו של הקב"ה - 'לפיכך כתב בה חוקה'.

הוסיף על זה ב'הגהות' שם (מתוך הגהות דבר"י פר' קדושים) בשם זקינו הרה"ק מקאזמיר זי"ע כי כלל זה שהזכרנו - 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים' הוא עד עצם היום הזה אף בדור שפל כמונו, ומי שאומר שהיום אינו כן חס ושלום - הוא שוטה, כי צריך לידע שאנו קיום ה'חנות' של השי"ת, ובימים הקדמונים היה לו חנות גדול, והיה סוחר גדול, והיה לו פרנסה בריווח כביכול (והיינו בזמן שביהמ"ק היה קיים, והיה כהן בעבודתו ולוי בדוכנו, ואף לאחמ"כ עדיין היה העולם מלא בצדיקים), אבל גם היום אנחנו נותנים לו פרנסה, כי אם לא כן ממי הוא מתפרנס, וכי מבני ישמעאל ובני עשיו. רק העיקר לידע אז מען גיט איהם היינט גאר ווינציג צו לייזען (פי', שכהיום נותנים לו 'רווחים' קטנים מאד), אבל באמת גם היום אנו נותנים לו פרנסה - כי בשמים שוקלין לפי ערך הנשמה, לפי ערך הגלות, ולפי ערך הטרדה.

באר הפרשה - פרשת בלק

והיא היא הע"ז הגרועה והמאוסה ביותר המונעת מהאדם לעלות אל ראש הפסגה, ומזה 'לא המהרנו עד היום הזה', מאפיקורסות הלז עדיין לא המהרנו".

אלא זה כלל ראשון בעבודת האדם, שיחשיב את עצמו, וידע כי כביכול הקב"ה יושב ומצפה שיעבוד אותו^{יז}, ואז יהא בכוחו להתגבר על כל הנסיונות. ואין מקום ל'ענוה' כלל, אלא יתחזק בנאוה דקדושה, וכמו שכתב היעב"ץ (בהקדמה לסידורו, סולם בית א-ל חוץ ב עין א) וז"ל, ומאחר שכל תכלית האדם ללכת בדרכי ה' ולדבקה בו גם בזה ידמה לעליון, מה הוא הבורא ית' גאה גאות לבש וכו' כך אנו עם היותו שוכני בתי חומר יש לנו לילך אחר מידותיו ית' וכו'.^{יח}

כמותו יעבוד את ה' הגדול והנורא, ודבר זה הינו המפריע הגדול ביותר לאדם בעבודת ה', כי על ידי שאינו מכיר ברום ערך חשיבות נשמתו הקדושה, ומחשב שאינו שווה כלום, עי"ז הוא נופל לתהום".

ולכן אצל העבודה זרה המאוסה הזאת כתוב (תהלים קו כח) 'ויצמדו לבעל פעור' שבני ישראל נצמדו אליה בקרבה גדולה ועצומה, אך לענין קרבתם אל אבינו שבשמים אין כתוב כי אם 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם' (דברים ד), ודביקות היא קרבה פחותה מהצמדות (סנהדרין סד. ע"י"ש), כי זה מה שמונע מבני ישראל ומרפה את קרבתם אל א-ל אלוקי הרוחות, מה שהם נצמדים לבעל פעור דהיינו שסוברים שאין ערכם שווה כל כך,

אמור מעתה, כשנבוא לחשב באיזה גלות וטרדה אנו שרויים בה אז נבין עד כמה עולה חשיבותנו למעלה לאין ערוך כלל וכלל, שכאשר ה'רוחים' מועטים הרי יש לכל פרוטה ופרוטה חיבה עזה ויתירה, כי הם מחיים את נפשו, וכך כביכול פרנסתו של הקב"ה היא רק מאותם 'פרוטות' שלנו...

יז. וכך פירש הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע (עבודת ישראל אבות א ט"ז) במה שאמרו 'עשה לך רב', שהוא מלשון גדולה כמו 'רב לכם בני לוי' (טז ז), שצריך האדם להגדיל את עצמו בענין זה, ולהחשיב את עצמו בעבודתו.

יח. בפרשתן (כד א), 'וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל וגו' וישת אל המדבר פניו, וברש"י, 'אזכיר עוונותיהם והקללה תחול על הזכרת עוונותיהם', על כן השיב פניו כנגד המדבר להזכיר החטא שעשו במדבר. וכן מצינו בכל הפרשה שניסה להיתלות בחטא זה או אחר, אלא שלא עלתה בידו כי 'לא הביט און ביעקב'. אמור מעתה, שאם ח"ו הייתה נקודת רע בישראל היה בידי הקללה כח לחול עליהם, מכאן נלמד שאם יש באדם 'נקודה טובה' בוודאי תחול עליה הברכה, וממנה יכול יהודי להתחדש כנשר נעוריו, שהרי מידה טובה מרובה, ומכאן ההוראה למעשה לכל אחד למצוא בעצמו חלק טוב, ומכוחו ישוב לצמח מחדש.

יט. אף אם 'תכבד עליו העבודה', יזכור ממנה ששנו חכמים (אבות ה ו) שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואחד מהם הוא 'פי האתון', שכל תכליתו היתה למנוע מבלעם לילך לקלל את ישראל, ומכאן למדנו שכבר מששת ימי בראשית הוכן סיוע ועזר אלוקי בכדי שיוכל לעמוד כנגד יצרו הרע, ואם לבלעם הרשע כן, קל וחומר בן בנו של קל וחומר כמה דרכי עזרה והצלה מוכנים עבור כל יהודי ויהודי.

ואל תאמר חלוש אנכי ואין בי כח להתחזק, אלא הט אונך למה שאמר הרה"ק ה'חוזה מלובלין' זי"ע (זאת זכרון) בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע לפרש בלשון הכתוב בפרשתן (כג כד) 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא', שהנה גבורת ה'ארי' שהוא זכר יתירה היא מגבורת ה'לביא', ומעתה יש לומר כי זה שאינו חזק כ"כ ואעפ"כ קם ומתחזק כ'לביא' אזי מן השמים יוסיפו לו כוחות הרבה עד שיתנשא כ'ארי', שהבא לטהר מסייעין לו.

וכבר איתא בגמ' (מכות י:) 'מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, מן התורה דכתיב (בפרשתן כב יב) לא תלך עמהם וכתיב (שם כ) קום לך איתם', ונודע דיוקו של המהרש"א בלשון הגמ' מוליכין אותו, מי הם אותם ה'מוליכים', אלא שמכל מעשה דיבור ומחשבה של אדם נברא מלאך כפי עניינו לטוב או לרע, והאדם החושב לעשות מצוה מיד נברא מלאך טוב כפי רצונו לסייע ולחוליקו עד לקיום המצווה בפועל. ומעתה אם נראה לאדם שאין לאל ידו להתגבר על הרע או לעשות מצווה ידע נאמנה כי מלאך טוב יעמוד לימינו לחוליקו למלא רצונו הטוב, ואם בכוחותיו האנושיים נדמה לו שאינו יכול, אך המלאך כן יכול... וממילא התייצב על דרך טוב ומלאכים כבר יעזרו לו...

כ. עוד מענייני 'חזוק' אמר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, הנה מצינו בבלעם שאמר בתחילה 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי' (כב יח), אכן בסוף הפרשה אמר בלעם 'אם יתן

כי ברוך הוא - שבת מקור הברכה

היהודי מעל השרפים העומדים ממעל. עפ"ז מפרש מאי דקאמר בלעם בשבחן של ישראל 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', שהנה 'עת' רומז על שבת קודש שהיא העת הידועה והגדולה, וכעת - ביום השבת, יאמר ליעקב - שואלים מלאכי השרת לישראל 'מה פעל א-ל', מפני שישראל עומדים במעלה גבוהה יותר ממלאכי השרת, ועל כן הם מבררים אצלם 'מה פעל א-ל'. הבט וראה עד כמה ניתן להתרומם בשב"ק"א.

בפרשתן (כג כג), 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', וביאר הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע (תפארת יונתן עה"ת, ד"ה ויעמוד מלאך), בהקדם מה שמצינו בזוה"ק (ויקרא קפב:) שם נידון מי גדול ונשגב ממי, האם אנשים אשר בארץ המה, או מלאכי מעלה ושרפי עליון, והמסקנא היא, שאכן בימות החול המלאך עומד במעלה יותר מהיהודי, אך בחגוע יום השבת קודש נתעלה

לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' (כד יג), ולא אמר ה' אלוקי כבתחילה, ופירש רש"י, 'כאן לא נאמר אלוקי כמו שנאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקב"ה ונטרד', וכלומר שבלעם סבר שמאחר שנבאש מהקב"ה שוב אינו אלוקי... כי זו דרכה של הסט"א להתיימש ולסוג אחורנית, לחשוב - אם נתרחקתי מה' בוודאי כבר 'נסתם הגולל' עלי ועל עבודתי, שוב אינו 'אלוקי' ואין דרך לחזור, ומה גרמה לו מחשבה רעה זו - לפרוק עול לגמרי ולהחטיא את ישראל (ושעל כן נהרג אף הוא)... אמנם לא זו דרך הקדושה, אלא בכל מצב אפילו הגרוע ביותר, עדיין ה' הוא 'אלוקי'... וחפץ בקרבתנו, ומעולם לא נסגרו השערים... (הובא באוסף מכתבים ח"ב עמ' קפה).

כא. הנה אמרו חז"ל (שבת י:) 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם', וקשה, א. מהו שאמר 'מתנה טובה' וכי יש מתנה שאינה טובה. ב. מה ענין לך והודיעם, מדוע צריך להודיע. ושמעתי לבאר בהקדם משל שנשא פמ"מ הגה"צ רבי שמעון שפיצער שליט"א, איש כפרי היה דר בכפר נידח מאד, באחד הימים הוצרך האיש ל'ארון' להניח בו חפציו המועטים, והרי בכפר אין להשיג ארונות, לכן נסע לעיר הגדולה, משהגיע לראשונה בחייו ל'עיר' נגלה לפניו עולם חדש ומופלא, מה שלא ראה מעולם, וראה שם מכוונות משוכללות שמעולם לא ראה (מכונת כביסה, פרידז'עדער וכיו"ב), ולפתע נתקל במכונה משונה, מעין קופסא לבנה, עם דלת זכוכית ושלל כפתורים עליה (והיא היתה מכונת כביסה הטובה והחדשה ביותר), ולא ידע ולא הבין מה היא, אבל היה נראה לו שהיא ראויה לשמש לו כארון, שהרי אפשר להניח דברים וחפצים הן מעליה והן בתוכה, לכן רכש אותה בשמחה רבה, והביאה לביתו שבכפר, ושמח שיש לו ארון חדש ומיוחד... לימים אירח בביתו ידיד נעורים הדר בעיר, הידיד ראה שחברו זה משתמש בארון הלזה.. ועיניו נפערו למראה הארון המשונה, שאלו הידיד מה האי, ענה הכפרי, ארון יפה ומיוחד שקניתי בעיר, שאלו הידיד (כי רצה להביא את ידידו מארחו לידי הכרה והבנה בטעותו ובבערותו) וכי לא ראית שיש כאן דלת מזכוכית, וגם יש עור תוף המסתובב בתוככי הארון, התבלבל הכפרי, אבל מיד התעשת וענה ואמר, כנראה מטרת התוף המסתובב שיוכלו להוציא בנקל את החפצים הנמצאים בתוכו, אמר לו הידיד ומה הבנת - מדוע יש כפתורים בחלק העליון של הארון, וגם שמא תוכל לומר לי מהו החוט שהיה יוצא מהארון שנראה שמתחבר לקיר - לשם מה ישנו ב'ארון' שלך, הכפרי החל להתרגז על ידידו, ואמר לו - ידידי הנאמן עזוב, מדוע הנך מחפש 'בעיות' - לאמור אלי כי אפשר לעשות כך בארון הלזה ואפשר לעשות כך - העיקר שהוא משרת אותי נאמנה, יש בידי אפשרות להניח עליו וכן בתוכו את חפצי... הנח לנפשי, מה הנך רוצה ממני.

אמר לו הידיד, לזאת אסכים, אבל בתנאי שתתן לשאול אותך עוד שאלה אחת ודיי, הגידה נא כמה שלמת על הארון, אמר לו 4-5 אלפים, שאלו הידיד, הרי מחיר זה מופרז מאד, והרי ארון ניתן לקנות בכמה מאות, ובע"כ שיש כאן משהו המעורר מחשבה, והיית צריך להבין שיש כאן שימוש חשוב ומועיל הרבה יותר מסתם ארון...

עפ"ז יתבאר היטב אומנם מתנה טובה יש לי בבית גנזי שבת שמה ולך והודיעם, כי הנה השבת בכוחה לכבס את נשמת איש היהודי [וכלשון הפיוט 'כי אשמרה שבת' מאת רבינו האבן עזרא - 'על כן אכבס בו לבי פְּבוֹרִית'], לחדש אותו לגמרי ברוח ובגשם, ובא זה האיש ולוקח ממנה שפע גשמי - לאכול ולשתות ולנוח, והרי הוא כנוטל מכונה בעלת ערך גבוה מאד ומשתמש בה לצורך הכנסת כמה חפצים, וכאשר נשאל אותו, הגידה נא, וכי עבור זה הוצרכו לתת לנו 'מתנה טובה' - מבית גנזיו עד עולם שפל זה... שבת שהיא שמא דקודשא בריך היא - רזא דשבת דאתאחדת ברזא דאחד - ביני ובין בני ישראל, וכל מה שנעשה בעולמות עליונים ביום זה, ובא האיש ואומר לנו - איני יודע מה אתה רוצה ממני, טוב לי ונח לי, אני משתמש במתנה זו לצרכי, אין לך טפשות גדולה מזו,

באר הפרשה - פרשת בלק

ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא, ואמרו חז"ל (ילקוט שמעוני פרק מה רמז קנב) על הפסוק - 'בלעם חכם של אומות לא היה יכול לעמוד בתוכחת אתוננו, שנאמר ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא'. ולכאורה איזה 'שיחת מוסר' ו'תוכחה' יש באותם דברים שאמרה 'ההסכן הסכנתי לעשות לך כה' [וכפי הנראה הלא היה עיקר התוכחה באמרה 'למה הכיתני', ומדוע נקטו חז"ל את סוף דבריה 'ההסכן הסכנתי']. ומבאר הגאון רבי אברהם פאס זצ"ל ראש ישיבת תורה ודעת, שבה טענה האתון לבלעם, למה הכיתני, וכי כבר עשיתי לך ככה אפילו פעם אחת - לנמות מהדרך וללחוץ רגליך אל הגדר, אלא בע"כ שיש לי איזה סיבה צודקת ומוכרחת שמחמתה נאלצתי לנמות לצדי הדרך, וא"כ למה הכיתני - מדוע לא חשבת על כך. ואכן, לא היה יכול לבלעם לעמוד בפני תוכחה אמיתית שכזו...

ומבאר למד יסוד נאמן, אם ראית שחברך מתנהג לעומתך שלא כהוגן ואין דרכו בכך, אל תחרפוה ולא תריב עמו, אלא חשוב נא ותחקור מהי הסיבה שמחמתה נהג כן, ותבין שיש משהו ש'לוחץ' עליו,

ומבאן תתבונן עד כמה צריך לנצל את יום השב"ק לעבודתו ית"ש בתורה ותפילה, בשירות ותשבחות לקל חי מתוך התרוממות הנפש, ברשפי אש קודש לאהבתו וליראתו. וכבר כתב בש"ך עה"ת מגורי האר"י זי"ע לפרש בלשון הכתוב (שמות לא יג) 'אך את שבתותי תשמורו, ש'אך' יתפרש 'כאדם שהוא נוהם וגונח ואומר, אך לו היית עושה דבר פלוני' [וכמו שמצינו בדברי חז"ל (בר"ר לב יא) שפירשו מה שנאמר (בראשית 2 כג) 'וישאר אך נח' - שהוא מלשון גונח ונאנח], ור"ל, שכביכול הקב"ה נוהם וגונח ואומר הלוואי שאת שבתותי תשמורו, שהלא אמרו חז"ל (שבת קיח:) 'אילו שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלין', וע"כ הלוואי שהייתם שומרים את שבתותי ו'חוסכים' מאתכם את כל צער הגלות, ועל דרך זה יאמר גם לענין 'גלות הפרט', הלוואי שיתרומם בשבת ו'ישמור' אותה כדבעי, ובכך 'יגאל' ויפטר מכל עקתין בישוין".

למה הכיתני - זהירות ממחלוקת ולשון הרע
בפרשתן (כב ל), 'ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה

שוטה המאבד מה שנותנים לו... לזה אנו באים כאותו ידיד לעורר, אנא, אל תעשה כן, בין תבין שהשבת היא מכונת כביסה הטובה בעולם, כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו, ואם ישתמש בה כראוי יהיה לו בו תועלת פי כמה וכמה, נעשה שותף למעשה בראשית, יכול להגיע לידי 'נותנין לו משאלות לבו', נחלה בלי מיצרים, למקור הברכה, חלילה לנו מהיות כאותו כפרי שבזבז מתנה טובה זו עבור כמה נארישקייטן. ובזה יתיישבו ב' התמיהות, כי אכן המתנה היא טובה - לא בהשגות קטנות, אלא טובה מרובה יש בה, ולכן הוא 'מודיענו' כדי שנדע להשתמש בה כראוי וכיאות, לא רק למאכל ומשתה ותו לא מידי.

כב. עיי' בסוף הגליון, מעשה הממחיש ענין זה.
כג. יתר על כן, אם נראה לך שחברך פגע בך או נהג שלא כשורה - חקור היטב את הדבר, שהרי מעולם לא 'הסכין' לעשות לך ככה, ואין מסתבר לומר שהחליט להרע לך בלי סיבה... אלא פעמים (הרבה...) תמצא שלא היו דברים מעולם, אין כאן פגיעה, ואין כלל שום מעשה מצידו, ואין זה אלא דמיונות בעלמא. ואכן במקרים רבים 'בניין' המריבה והמחלוקת נבנה על 'יסודות' של טעות גמורה ודמיון פורח, אך השטן אינו מוותר על ההזדמנות שנקרתה לפתחו ואינו נותן מנוח וזמן לחשוב על הטעות ולעצור את המחלוקת, וכך מתגוללים רבים מאחינו בני ישראל בצרות וייסורים של המריבות ופירות באושיהם מחמת איזה טעות שווא בתחילת הריב. פלוני כועס על רעהו שלא הזמין אותו לנישואי בנו, ובאמת הלה לא התכוון לכך כלל, רק אירעה טעות ברשימותיו או עיכוב במשלוח ההזמנה, והנפגע כבר נכנס לריב ומדינים, וזה משיב לו כגמולו על פי תילי תילים של השערות שמבין מדוע משנהו כועס עליו וכך בונים אנשים תילי תילים של מריבות, הם וב"ב וכל הנלווים עליהם על דברים שלא היו ולא נבראו וגם לא עלתה על ליבם, שנאת חנם כפשוטו...

דוגמא לדבר הוא במעשה דפרשתן - הנה בלק ועמו נבהלים כהוגן מבני ישראל העומדים בסמוך לגבולם, והם קוראים לבלעם שיבוא לקללם פעם אחת ושתיים - שרים רבים ונכבדים, וכל טצדקי עשה בלק בהלוח ושוב בכדי להרוג את ישראל כיון שחשש מהם 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה', אבל באמת כל זה לא היה אלא פחד שווא שאין בו ממש, שהרי בני ישראל נצטוו מזה עידן ועידנים שלא להילחם עמהם -

ישלום בהם גם בן עין הרע מבלעם הרשע ימ"ש, עכ"ל. ללמדנו, שכדרך שאדם נוהג כלפי אחרים כך נוהגים עמו מן השמים, וכדברי הגמ' המפורסמים (שבת קנא:) 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים'.

וכבר איתא ב'אבות' (ה יט) 'כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה - מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה יד - מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא וכו', אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנום ויורדין לבאר שחת י"ה, ע"כ. ובכל עת, וביתר שאת בפרשה זאת, יש לנו לקנות בנפשנו קנין עולם להיות נמנים על 'תלמידיו של אברהם אבינו' - בג' מידות הללו, להוסיף באהבת

ורק מחמת כך נהג בן, וממילא עליך להשתדל להשקיט את רוחו ולחלצו מן המצב המעיק לו, אך חלילה לך מלהחזיק במחלוקת, להרגיזו ולדבר עליו סרה או לביישו ולאחוז עליו שינא בלב, אלא אדרבה חזק את רוחו ואת ליבו ותעמוד לימינו ולעזרתו.

תלמידיו של אברהם אבינו - עין טובה, אהבת ישראל וזהירות בכבודם

בפרשתן (כד ב), 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלוקים', וברש"י, 'ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו. ותהי עליו רוח אלוקים - עלה בליבו שלא יקללם'. וביאר הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע בזה"ל, ונראה בדרך פשוט שהוא מדה כנגד מדה, לפי שהם שמרו את עצמם לבלתי הסתכל כל אחד בפתחו של חברו לראות בעסקיו כדי שלא יבנים בו עין הרע, לזאת מדה כנגד מדה הגין עליהם השי"ת ברחמיו לבל

'אל תצר את מואב'... ובני ישראל לא חשבו עליו כלל, והוא כבר הפך עולמות, והכל בטעות גמורה (הוסיף על כך ת"ח אחד, ומדוע בלעם לא העמיד את בלק על טעותו, מדוע לא אמר לו - אסור להם לריב איתך... כי רצה להרוויח את הכסף והכבוד...) - כיו"ב נדמים אנו בשעה שאנו מדמים כי פלוני רוצה להרע לנו, ומשנהו רוצה להזיק לנו וכיו"ב רבות מ'דמיונות' הגוזלים מאתנו את שלוות הנפש, ומפריעים לנו מלישן בלילה על משכבנו, אף מוציאים אנו על כן ממון רב, והרי אין כאן אלא דמיון בעלמא - על סמך אלו דמיונות וראיות הוכחת שפלוני בא להזיקך...

בדרך צחות מספרים 'מעשה' באחד שנזקק בדחיפות לסכום מעות אשר לא היו בידו, ובדלית ברירה החליט ללכת לידידו לבקש ממנו הלוואה, בדרכו 'נפלה' בליבו מחשבה שמן הסתם לא ירצה הלה להלוות לו אלא ישיב פניו ריקם, אך מיד דחה מחשבה זו, כי מהיכיל תיתי שרעהו לא ירצה להיטיב לו, אולם המחשבה הראשונה נקבעה במוחו וניקרה בו כל הדרך כיתושו של טיטוס, עד ש'דמיון' זה נהפך כמציאות ממש, והתרגז עד מאוד, כשהוא אומר לעצמו, הן תמיד השתדלתי בטובתו ומדוע 'רשע' זה משיב רעה תחת טובה, מה פשעי ומה חטאתי, וככה המשיך לילך בדרכו כשכולו 'אש להבה' והוא רותח וזועם על 'נבזותו' של רעהו לשעבר... שאינו עומד לימינו בשעת דחקו, משהגיע לבית רעהו, נקש על הדלת ותיכף משנפתחה זעק בחמתו, איני צריך את הטובות שלך... אל תלווה לי... ואיני חפץ להכירך מיום זה והלאה... וטרק את הדלת בחזקה עד שנשמע הקול ברחוב השני... והלה עומד נדהם ואינו יודע מה הוא שח, ואיזו הלוואה בראשו...

כד. כה אמר המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל בשיחתו בישיבת פוניבז' בלהט אש קודש, אחז"ל באבות כל מי שיש בו ג' דברים הללו מתלמידיו של בלעם הרשע וכו', גילו לנו חז"ל שיכול האדם לשבת בישיבתו של אברהם אבינו ולהיות מתלמידי בלעם הרשע, אם יש בו ג' דברים הללו.

כה. הקשה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (אבות שם) שהנה המשנה מעמידה את ההבדל בין תלמידיו של אברהם לתלמידיו של בלעם שהרי זה דבר והיפוכו, ומאחר שאצל תלמידי אברהם כתיב שהם אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא אם כן היה צריך לומר שתלמידי בלעם מפסידיים כבר בעוה"ז ויורשים גיהנום, ומדוע הזכיר רק שהם יורשים גיהנום ויורדין לבאר שחת שהוא לעולם הבא.

ומבאר, כי אכן, כוונת המשנה שהם יורשים גיהנום בעוה"ז (מלבד מה שיורדים לבאר שחת בעוה"ב), כי בעלי מידות מושחתות אלו של עין הרע ורוח גבוהה ונפש רחבה הרי חייהם אינם חיים, כי לעולם אינם מסתפקים ושמחים במה שיש להם, והם מלאים רוגז ומכאוב על הצלחת אחרים ועל כך שאין יכולים למלא כל תאוותיהם, לעומת זאת,

באר הפרשה - פרשת בלק

ולא יכלת לעמוד בתוכחה וכו', על כן הרגתה, שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחה ולא יכול להשיב, שחם המקום על כבוד הבריות' (ועיין ברש"י שמביא עוד כיו"ב). ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר אלף פעמים, אם חם המקום על כבודו של אותו רשע טמא ומשוקץ בבלעם הרשע, עד כמה עלינו לחום על כבודו של כל איש ישראל באשר הוא, ולהיזהר בתכלית הזהירות שלא לפגוע בכבודו ושלא לצער אותו. ואף אם חלה רודף אותו ומצער אותו עדיין יעביר על מידותיו ולא יענהו דבר כי (שהרי אינו גרוע מבלעם שרדף אחר ישראל לקללם ולאבדם מן העולם ח"ו ומכל מקום עדיין נוהר המקום שלא יבוא לידי בושה...).

יה"ר שנוכה לברכות עדי עד, להתקדש בקדושתן של ישראל ובקרוב נזכה לבוא גואל צדק בב"א.

ישראליו, לגמול חסד איש עם רעהו מתוך עין טובה ושפלות הרוח. וחלילה לנו מלהיות מתלמידיו של בלעם הרשע להתנשא איש על רעהו, או בעין רעה ושנאה אחד על חברו ח"ו.

וז"ל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (לך תשל"ח, תשמ"א), הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אמר חסידים באים הנה ומבקשים להם רבי, והרי אפשר להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, כדאיתא במשנה מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה 'עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה', א"כ הרי יכולין להיות תלמידו של אברהם אבינו ע"ה, ואאע"ה יהיה לכם רבי, עכ"ל.

נוראות מצינו בפרשתן היאך חם המקום ב"ה על כבוד הבריות, וכמבואר ברש"י (כב ל) שאמר המלאך לבלעם שהוא הורג את האתון 'מפני שדברה והוכיחתך

אלו שזכו להיות מתלמידי אברהם אבינו אשריהם בעולם הזה וטוב להם בעולם הבא, חיים הם בעולם הזה בתוך 'גן עדן', כשהם תמיד מלאים שמחה ואושר החיים...

הנה איתא במסכת מנחות (כט:) ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא. ופירש"י שם הרוצה לצאת לתרבות רעה יוצא. הקשה הגר"ח קרייזווירט זצ"ל הלא תרבות רעה היא היא החיים בעוה"ז על כל שלל תענוגותיו הנאותיו, ואיך אמרו על זה שהוא נחשב כיציאה מהעולם הזה – והרי זה ה'כניסה' לעוה"ז, אלא ביאורו, דהיוצא לתרבות רעה לא רק את העוה"ב איבד, אלא שגם מהעוה"ז יצא, כי גם בו אין לו כלום.... וכלשון קדשו של הגר"א זיע"א באגרתו 'עלים לתרופה', והעולם דומה לשותה מים מלוחים ידמה לו שמרוה וצמא יותר.

כו. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע ש'בלק' ר"ת ו'אהבת ל'רעך כ'מוך, ואם תשאל הרי אין זה מתאים לפי האותיות, תשובתך, כי אכן כשאין חברך מתאים עמך, ובאופן זמן שקשה לו לאדם, יתחזק גם כן ב'ואהבת לרעך כמוך'...

כז. ידוע מה שהובא בגמ' (סנהדרין קה:) כל ה'משא ומתן' שהיה לבלעם עם אתונו, שבתחילה שאלו אותו שרי מואב מדוע אינו רוכב על סוס כי אם על אתון, וענה להם בלעם במרמה שאכן תמיד רוכב על סוס אלא שעתה נמצא הוא במרעה על כן היה מוכרח לרכוב על אתון, מיד פתחה האתון את פיה ואמרה הלא אנכי אתונך, הצטדק בלעם ואמר שלוקח אותה לטעון משאות, השיבה האתון אשר רכבת עלי, המשיך בלעם לומר שאין זה אלא באקראי בעלמא, וחזרה האתון לגלות את רמאותו ואמרה מעודך עד היום הזה והמשיכה לגלות 'סודות' ממעשיו, בבזיונות נוראים ועצומים וכמבואר שם בגמ'. ונמצא שאם בלעם היה שותק בתחילה מיד כשאמרה הלא אנכי אתונך לא היו הדברים מגיעים עד כדי גילוי קלונו ברבים, והיה חוסך מעצמו כל אותם בזיונות, אלא מכיוון שהרגיש שהוא 'מוכרח לומר את המילה האחרונה', על כן שילם בכפל כפליים... וללמדנו כי המעביר על מידותיו ואינו משיב למחרפהו אזי מלבד השכר הטוב שיקבל מן השמים הרי מונע הוא מעצמו הרבה כאב לב...

ישקו העדרים

כתיב בפרשתן (כג כג), 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', וביאר הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע (עיי' לעיל) **שביום השבת קודש מתעלה היהודי מעל השרפים העומדים ממעל וגדול כוחו עד מאד.**

המגיד הנודע הגאון רבי שבתי יודלביץ זצ"ל היה פעם בארה"ב כדי לאסוף כסף למטרה קדושה, בנדודיו הגיע לאחת מקהילות הקודש אשר בני הקהילה עשירים גדולים היו, לצורך מטרתו רצה ר"ש לדרוש לפניהם ולפתוח את לבם, וביקש רשות מגבאי ביהמ"ד לשאת מדברותיו, אבל הגבאי סירב באמרו, שמע נא, כל בני הקהילה אנשים עסוקים עד מאד, אין לנו זמן מיותר, ומאחר שידענו שמע"כ מדבר ארוכות לא נוכל לכבדך, הפציר בו ר"ש ואמר לו, הנה באתי ממרחקים... נעתר הגבאי ונתן לו רשותו, אבל הגביל אותו לדבר חמש מינו"ט (דקות) ולא רגע אחד יותר מכך, וכפל תנאו - זכור מה שקבענו, חמש מינוט ולא יותר...

ר"ש פתח פיו בחכמה וכה אמר להם, שמעו נא רבותי, אספר לכם סיפור נורא שהתחולל **בשמים**, ישבו להם קבוצת עשירים בגיהנום, וסבלו סבל נורא ואיום, החום היה קשה מנשוא, וכל מצבם ומצב רוחם היה בשפל המדרגה... אמנם מאחר שיש רק קיר דק המבדיל בין ג"ע לגיהנום (כמאמר חז"ל ילקוט ראובני, האזינו, אין בין גהינום לגן עדן אלא כחוט השערה בלבד) לכן שמעו כל אותם עשירים נאנקים איך שמעבר למחיצה, יושבים הצדיקים ושמחים, הם נהנים מכל רגע, מתענגים על לימוד התורה באותו זמן שהם מתענים מהחום וכו'.

אמרו העשירים לעצמם, לא יתכן כדבר הזה, הרי כל ימינו בעולם הזה היה לנו חיים שלווים ושמחים, בתנאים נוחים, חדרים ממזוגים, פאר והדר, תענוגים ומותרות, ואילו צדיקים הללו היו יושבים בתנאים דלים וכו', פשוטים עד מאד - כיצד נתהפכו היוצרות, איננו מסכימים לכך... לכן החליטו כל העשירים פה אחד, הבה נעשה **פרצה קטנה** בקיר הדק הזה, וממילא ייכנס לכאן אויר טוב מה'גן עדן' ויהיה לנו למשיב נפש, ואף אם לא ייהפך כאן להיות גן עדן ממש, אבל עכ"פ תכנס איזו רוח טובה להפיג את צערנו, להחיות את נפשנו במעט אויר נקי. אבל הצדיקים שמעבר למחיצה סרבו, בטענה שאינם מוותרים על אויר הגן עדן אפילו במעט דמעט, כי כל פרצה תמעט לנו מהאויר, ואיננו מסכימים לכך, מה גם שיכנס מאויר העכור שלכם אלינו. לאידך ענו להם העשירים, אנא מכם, רחמנים בני רחמנים, כשל כוחנו ומוחנו מלסבול את החום והאויר הקשה הלזה, היכן מידת החסד שלכם, הרי יש לכם הרבה מהאויר הטוב, די והותר, ומאומה לא יארע לכם אם יתמעט בכל שהוא, ולאידך גיסא, אותנו תצילו כפשוטו, כל טיפת אויר תציל אותנו ממש.

ואז, עצר ר"ש מדיבוריו, ואמר, **חמשת המינו"ט שהוקצבו לי נגמרו והלכו להם...** קהל השומעים הביטו זה בזה, בפליאה ותמהון, ועל הכל מתוך סקרנות, הם רצו לשמוע מה היה סוף דבר... אבל ר' שבתי בשלו, הבטחתי לגבאי המסור שלא אחרוג רגע אחד מהזמן שניתן לי לדבר, אני עומד על 'הן צדק' לקיים הבטחתי.

ישקו העדרים

אך הגבאי ניגש אליו וביקש, רבי שבת, אנא ברחמים, שמע"כ ימשיך לספר, לא נוכל להמשיך לסדר היום שלנו העמוס מבלי דעת מה עלה בגורלם - כי הבינו שאולי כוונתו אליהם, יהודים עשירים וכו'... נעתר רבי שבת, והודה לגבאי על המשך רשות הדיבור, ופתח לאמר, כך היה המשך המעשה, אחרי כל הדו"ד היתה ההכרעה, שאפשר לעשות פרצה בקיר הדק ולהקל על יושבי הגיהנום באויר צח שיבוא אליהם מתוככי הגן עדן, אבל דעו כי פרצה זו ניתן לעשות רק בעולם הזה בעודו בחיים, לכן כל מי שחושש שמא יגיע להיות בגיהנום - אפילו לזמן מה, יעשה לעצמו פרצה כבר עכשיו כי החום שם יהיה קשה מנשוא. ואם תשאלו כיצד עושים פרצה זו, תשובתכם, על ידי שיש לאדם קשר בעולם הזה עם הצדיקים, עם לומדי תורה, בזה הוא עושה לעצמו את ה'פרצה' בקיר, שגם אם ח"ו יירש גיהנום אפילו לזמן מה, יהיה לו פרצה ומשם יהיה לו אויר מג"ע להחיות נפשו. אבל מי שבימי חייו לא היה לו שום קשר עם לומדי תורה ולא תמך בהם, לא יועילו לו כל תחנוניו בגיהנום, לא יעשה לו שום פרצה - כמה אומלל אדם זה, אבל אין לו לבוא בטענות אלא לעצמו.

עתה נרחיב את דברי רבי שבת (שאמר את דבריו לענין 'צדקה')... ללמוד כיו"ב באופן נפלא בכפתור ופרח לענין 'שבת קודש', כי שבת היא מעין עולם הבא, בשבת הגיהנום שובת, אמנם פעמים שבהגיע האדם לימי החול הוא נופל ח"ו ל'גיהנום', בבוא עליו קשיים הסתרות והעלמות, והוא כעין גיהנום, פעמים יקרה כזאת בעניני גשמיות ופעמים ברוחניות, וקשה לו עד מאד לסבול את המצב, אמנם אם קונה לעצמו קנין בשבת, שבבוא יום השבת יש לו 'קשר' לשבת, אזי נעשה לו בזה פרצה לתת לו אויר לנשימה - חיזוק ותעצומות לעמוד בכל הקשיים הללו.

